

Plats: via videolänk

Protokoll

Närvarande:

Thomas Elmqvist (ordförande)
Erik Ahlgren
Anna Mia Ekström
Katarina Gidlund
Anders Olofsgård
Lennart Olsson
Sharon Rider
Thomas Wågberg

Göran Holmqvist, avdelningschef,
Sida/HUMASIEN
AnnaMaria Oltorp, enhetschef, Sida/FORSK

Anders Troedsson, UD

Övriga närvarande:

Andreas Admasie, Sida/FORSK (protokoll)
Alan AtKisson, avdelningschef,
Sida/PARTNER
Inger Lundgren, konsult, Sida/FORSK
Claire Lyngå, Sida/FORSK
Markus Moll, Sida/FORSK
Vilhelm Müller, Sida/FORSK
Eva Ohlsson, Sida/FORSK
Katri Pohjolainen, Sida/FORSK
Lisa Zakariasson, Sida/FORSK
Jan Wärnbäck, Sida/INTEM
Ulrika Åkesson, Sida/INTEM

Mötets öppnande

Ordförande Thomas Elmqvist öppnade mötet.

Protokoll från föregående sammanträde godkändes och lades till handlingarna.

Föredragningslistan godkändes, efter att punkten AI-stöd tidigarelagts.

Ledamöter anmälde inget jäv i förhållande till enskilda punkter på föredragningslistan.

Information från Sida och forskningssamarbetet

Chefen för avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd, Göran Holmqvist, sammanfattade aktuella frågor för Sida generellt och chefen för enheten för forskningssamarbete, AnnaMaria Oltorp, informerade om nyheter inom forskningssamarbetet.

Rådet informerades om Sidas budgetprocess och väntade prioriteringar; Ekonomistyrningsverket och Statskontorets nyligen publicerade översyn av regeringens styrning och Sidas interna effektivitet, ledning och uppföljning – och de rekommendationer som återfinns i denna; Sidas höstsamråd med UD och den fortsatta processen runt en eventuell ny strategi för forskningssamarbetet; samt Sidas arbete med ett nytt regeringsuppdrag om att utveckla arbetet med demokrati i utvecklingssamarbetet – ett uppdrag som inkluderar främjande av akademisk frihet, och att forskningssamarbetet ska verka demokratifrämjande.

IFS (International Foundation for Science)

Föredragande: Claire Lyngå

Rådet bordlade vid sitt förra möte diskussionen om en eventuell utfasning av Sidas stöd till IFS, och gav IFS och Sida i uppgift att inkomma med mer detaljerad information. Under denna punkt presenterade detta underlag, och rådet ombads återuppta sin diskussion.

Två huvudalternativ diskuterades: att Sida fortsätter sitt stöd till IFS i nuvarande form, men ökar volymen för att åstadkomma högre kostnadseffektivitet; eller att Sida fasar ut stödet i dess nuvarande form till IFS. I det senare alternativet ryms möjligheter för att IFS aktiviteter kan överföras till en ny värdorganisation och att Sida kan fortsätta stödja ett program i linje med den nuvarande vid IFS.

I diskussionen påtalades att IFS representanter uttryckt sig vara öppna för förändringar, och att den förlängning av stödet över 2021 som Sida beslutat om skapar möjligheter för att året används till att utvärdera möjligheterna för omfattande förändringar. Det påpekades också att programmet har många positiva aspekter som bör fortleva, och att IFS inriktning mot juniora forskare skapar synergier och komplementaritet med andra Sida-stödda program, som skulle kunna utvecklas ytterligare om nuvarande IFS-verksamhet breddades tematiskt mot samhällsvetenskapen och hade ett ökat tvärvetenskapligt fokus.

Sammanfattningsvis uttryckte Rådet sitt stöd för utfasningsalternativet, men rekommenderade Sida att under det kommande året föra en intensiv dialog med IFS om möjligheterna för en omlokalisering, och att man inom ramen för denna dialog gör en konsekvensanalys av vad en omlokalisering skulle innebära. Rådet menade att IFS behöver se över kärnverksamheten och att det finns ett behov av förnyelse för att det ska vara relevant för Sida att stödja verksamheten under en annan värdorganisation. Rådet bad att få återkomma till frågan efter detta.

AI-stöd

Föredragande: Vilhelm Müller

Sida undertecknade i juni 2020 ett avtal med kanadensiska IDRC angående ett fyraårigt gemensamt program för att stödja utvecklingen av rättvis och inkluderande artificiell intelligens i Afrika. Under denna agendapunkt informerades rådet om nuvarande status på insatsen, inför en längre planerad diskussion på ämnet.

Rådet påtalade vikten av att nätverk, policycenter, och hubbar i det globala syd inte upprepar den obalans i deltagare i AI-diskussioner som präglat kunskapsfältet i det globala nord, med en övervikt av ingenjörer, datavetare och ekonomer. Samtidigt påtalades vikten av avgränsning också.

En annan synpunkt som lyftes i diskussionen var huruvida området stora kommersiella potential innebär att en satsning på policy och reglering kan vara lämpligare än kapacitetsutveckling, även om det finns frågetecken på hur villiga kommersiella intressen är att finansiera kapacitetsutveckling på en grundnivå. Det påpekades även att digitalisering tendens att exponentiellt förstärka ojämlikheter, gör det viktigt att ständigt se över representativiteten, och vem som beslutar om t ex vad som anses utgöra ansvarsfull användning av AI.

Relationen mellan AI och akademisk frihet nämndes som en viktig fråga, och de risker som ett repressivt eller icke-inkluderande användande av AI kan innebära.

Det beslutades att rådet håller en fördjupad diskussion på ämnet i början av 2021.

Metodarbete för bilateralt samarbete

Föredragande: Enheten för forskningssamarbetes bilaterala metodgrupp

Sida/FORSK har bildat en metodgrupp med uppdraget att se över processerna och hanteringen av det bilaterala forskningssamarbetet och ta fram förslag på hur dessa kan förbättras och förenklas. Under denna punkt informerades rådet om den processen, och ombads reflektera över resultatet av arbetet fram till dags dato

Metodarbetsgruppen presenterade sitt arbete, som är tänkt att utmytna i en handbok för det bilaterala forskningssamarbetet för kollegor placerade i Stockholm och i fält. Metodarbetsgruppen gick igenom sju alternativa modeller som man hade tittat på, av vilka tre sågs som mer intressanta: den nuvarande modellen; stöd till nationella forskningsråd; och att enheten för forskningssamarbete tar rollen som ett forskningsråd.

Metodgruppen har valt att bygga vidare på den nuvarande modellen, då den fortfarande anses bygga långsiktig kapacitet både individuellt och institutionellt samt bygger på ägarskap, systemtänk och hållbarhet samtidigt som modellen över tid blivit alltför komplex och svårhanterlig i kombination med många nyanställda forskningssekreterare som saknar kunskap och erfarenhet av det bilaterala forskningssamarbetet. Beredningsprocessen är dessutom alltför lång och arbetsintensiv; modellen bygger inte alltid kapacitet på det effektivaste sättet när fungerande program inte får fortsatt stöd i nästa utlysning; och svenska partners ofta dominerar i ansökningsprocessen vilket leder till brist på ägarskap i samarbetsländerna.

Metodgruppen har delat upp det bilaterala forskningssamarbetet i sex olika delar och fokuserar nu på att förenkla och förändra beredningsprocessen bla genom att antalet subprogram begränsas och de som presterar väl får fortsatt stöd utan ny utlysningssprocess. Standardiserad uppdragsbeskrivning för utvärdering av subprogrammen och resultatindikatorer samt eget ramavtal för forskningssamarbetet utgör några av förslagen från metodgruppen i att förenkla och harmonisera forskningssamarbetet i och mellan länderna. Ett onlinesystem för utlysning och rapportering med enhetliga mallar samt att avtalsperioden förlängs till sex år är ytterligare förslag. Landgrupper där representanter för de olika ämnesgrupperna inom FORSK ingår blir ett viktigt stöd och också forum för lärande.

I rådets diskussion nämndes vikten av utvärderingsprocessens kvalitet; att möjlighet ges att överklaga, och att överklagansprocessen präglas av transparens.

Rådet ställde sig också positivt till ett onlinesystem liknande Prisma som används för utlysning av forskningsstöd i Sverige. Prisma uppfattades dock som något krångligt.

Det diskuterades också i vilket steg av metodgruppens arbete som en dialog med partneruniversiteten kommer att inkorporeras.

Det beskrevs som positivt att metodarbetet går mot att vidareutveckla den existerande modellen, något som uppfattas som i linje med rådets synpunkter på den bilaterala utvärderingen.

Frågan om huruvida det var lämpligt att i första hand vända sig till länders största och mest renommerade universitet diskuterades också. Sida redogjorde för de historiskt specifika anledningar att det skett i antal samarbetsländer, och uttryckte öppenhet mot att pröva alternativ och/eller sekvensera stöd till regionala universitet när kapaciteten på partneruniversitetet växer fram. Även progressionens vikt nämndes, och att slutmålet samt formerna för utfasning tas i åtanke. Möjligheten att titta på så kallad *twinning* av postdoktorer diskuterades. Anders Troedsson nämnde att regeringen har ett utökat fokus på bilateralt samarbete, vilket gör de bilaterala forskningssamarbetena speciellt relevanta.

Rådet uttryckte sin önskan att få återkomma till frågan.

Uppdrag om att utveckla Sidas arbete med biologisk mångfald och ekosystem

Föredragande: Eva Ohlsson och Jan Wärnbäck

Sida har av regeringen fått i uppdrag att utveckla och stärka arbetet med biologisk mångfald och ekosystem i hela sin verksamhet. Forskning nämns inte specifikt i uppdraget, men det finns en på området allmän inriktning mot evidens. Rådet ombads under denna agendapunkt lämna synpunkter på viktiga områden, strategiska initiativ och processer att beakta i det fortsatta arbetet med att omhänderta uppdraget.

Sida presenterade även ett axplock om vad som görs på området biologisk mångfald inom forskningssamarbetet.

I diskussionen noterades det att klimatfrågan och biologisk mångfald nu kopplas allt närmare, i o m ny data som visar på snabb global uppvärmning, och att tvåprocentmålet således kräver insatser för att förbättra biologisk upptagning och ekologisk restaurering som inkluderar biologisk mångfald. Då frågorna är viktiga i låginkomstländer och kräver praktik och kunskap som finns i de lokala kontexterna, föreslogs det att Sida skulle kunna vara en viktig aktör i att knyta ihop många frågor som nu är aktuella och viktiga: ekologisk restaurering, biologisk mångfald, dess sociala dimensioner och rättvisa.

Rådet bad att få uppdragets text delat, och få återkomma i frågan mail-ledes, samt vid kommande möte.

Covid-19

Föredragande: Markus Moll

Sida presenterade en uppdatering om sina forskningsrelaterade insatser och utlysningar på området. Pandemins påverkan på Sidas arbete på kort och lång sikt diskuterades också, och aspekter som ökande fattigdom, inverkan på livsmedels säkerhet, biståndsvolymer, och undanträngningseffekter nämndes.

Frågan om ett Covid-19-vaccin diskuterades, där Sida och Sverige arbetar för en rättvis global fördelning. Riskerna för att resurser och personal tas från andra vaccinationsprogram i Afrika påtalades, och att europeiska intressen kommer att styra prioriteringar. Att Sida har en viktig roll att spela i denna fråga noterades.

Mötesplanering & övriga frågor

Rådet informerades om att NIRAS skickat ett svar till rådets arbetsgrupp som granskade den bilaterala utvärderingen. Svaret kommer att delas i arbetsgruppen och med övriga intresserade ledamöter.

Rådets medverkan i en panel på den kommande DevRes-konferensen i Umeå förbereds. AnnaMaria Oltorp och Andreas Admasie tar fram ett förslag som inkluderar tänkbara deltagare från rådet och utifrån rådet.

Mötesdatum för 2021 första halva fastslogs:

- 24 mars (gemensamt möte med KUF)
- 20 april (justerat från den 21:e april i efterhand)
- 11 juni (gemensam lunch med Sidas styrelse)

Det föreslogs också att de ledamöter som befinner sig i Umeå ordnar ett möte den 14-16:e juni i det eventuella fall att DevRes-konferensen blir en fysisk sammankomst.

Det diskuterades också hur en klimatsmart balans mellan fysiska och virtuella möten bör se ut i en framtid efter Covid-19 pandemin, och det beslutades att diskussionen runt frågan hålls levande.

Mötet avslutades